

GOSPODARSTVO HRVATSKE

Prof.dr.sc. Nada Denona Bogović

Materijal uz predavanje

Ak.godina 2008/09

EKONOMSKA POLITIKA

Sadržaj tematske cjeline

- **Pojam ekonomske politike**
- **Nositelji ekonomske politike**
- **Ciljevi EP**
- **Sredstva, instrumenti i mjere EP**
- **Tipovi ekonomske politike**

Sredstva, instrumenti i mjere ekonomske politike

Sredstva, instrumente i/ili mjere moguće je svrstati
u **pet najznačajnijih skupina:**

1. monetarna politika;
2. fiskalna politika;
3. politika ekonomskih odnosa s inozemstvom;
4. politika dohotka;
5. politika cijena.

Sredstva, instrumenti i mjere ekonomske politike - 2

U šestu skupinu spadaju:

- sva sredstva, instrumenti i mjere
- različiti pravni propisi

koji ne pripadaju nekoj od navedenih pet skupina, ali svojim djelovanjem utječu na makroekonomske uvjete poslovanja gospodarskih subjekata.

Monetarna politika

Monetarna politika – uloga novca za gospodarstvo

Različita gledišta o ulozi novca u okviru teorije monetarne politike:

- 1) potpuno reduciranje uloge monetarne politike (**klasična ekonomska teorija**) argumenti: ponuda automatski stvara potražnju, novac je samo sredstvo razmjene;
- 2) centralna uloga novca – argumenti: cikličko kretanje gospodarstva isključivo povezano s količinom novca i brzinom njegova opticaja. M. Fridman, monetarist, oživljava **teoriju o primarnoj ulozi novca u ekonomiji**;

Monetarna politika – suvremeno gledište o ulozi novca

3) Suvremena gledišta

- monetarna politika je instrument neophodan za ostvarivanje gospodarske stabilnosti i rasta,
- sama po sebi ne može dovesti do promjena gospodarske strukture, povećanje zaposlenosti i dugoročnog razvoja.
- ALI - predstavlja nužan uvjet bez kojeg to nije moguće ostvariti.

Monetarna politika – osnovne funkcije

Monetarna politika ima slijedeće funkcije:

- 1) reguliranje novčanih tijekova (usklađeni s ciljevima gospodarskog razvoja);
- 2) stabiliziranje cijena i nacionalne valute;
- 3) dugoročno – uravnoteženost platne bilance;
- 4) dugoročno – likvidnost u međunarodnim plaćanjima.

[Instrumenti monetarne politike]

Osnovni su instrumenti Narodne banke Hrvatske:

- eskontna stopa
- obvezne rezerve
- operacije na otvorenom tržištu.

Instrumenti monetarne politike

– eskontna stopa

Eskontna (diskontna) stopa

- instrument za reguliranje novca u opticaju predstavlja svojevrsnu cijenu kredita, odnosno visinu kamatne stope po kojoj Centralna banka prima od poslovnih banaka na eskont robne mjenice ili druge vrijednosne papire.
- Ovisno o visini eskontne stope, postoji veći ili manji interes poslovnih banaka za dobivanjem novca, čime se posredno utječe na ukupnu količinu novčane mase.

Instrumenti monetarne politike

– stopa obveznih rezervi

Stopa obveznih rezervi

- Centralna banka ograničava poslovnim bankama da slobodno raspoložu dijelom svojih sredstava
- postotak vlastitih sredstava koji odgovara stopi obveznih rezervi poslovne banke izdvajaju na zaseban račun
- za taj se iznos smanjuje njihov kreditni potencijal, čime se smanjuje količina novca u opticaju
- Odluke Centralne banke o visini obveznih rezervi obvezujuće su za sve poslovne banke.

Instrumenti monetarne politike – operacije na otvorenom tržištu

Operacije na otvorenom tržištu

- njih CB ostvaruje kupovinom ili prodajom vrijednosnih papira na financijskom tržištu, u svoje ime i za svoj račun
- uglavnom je riječ o državnim obveznicama.
- **Prodaja** - novac se povlači iz gospodarskih tijekova i time smanjuje ukupna novčana masa ;
- **Kupnja** – novac se dodaje u tijekove, povećava se novčana masa.

Monetarna politika prema načinu djelovanja - ekspanzivna

- potiče gospodarsku aktivnost, prvenstveno proizvodnju i zaposlenost;
- Potiče potražnju za novcem i kreditima (politika jeftinog novca, niske kamatne stope, kupovina vrijednosnih papira od strane CB, niska eskonta stopa, niska stopa obveznih rezervi).
- Cilj - potaknuti potrošnju i investicije, odnosno povećati agregatnu potražnju, dovesti u ravnotežu AS i AD

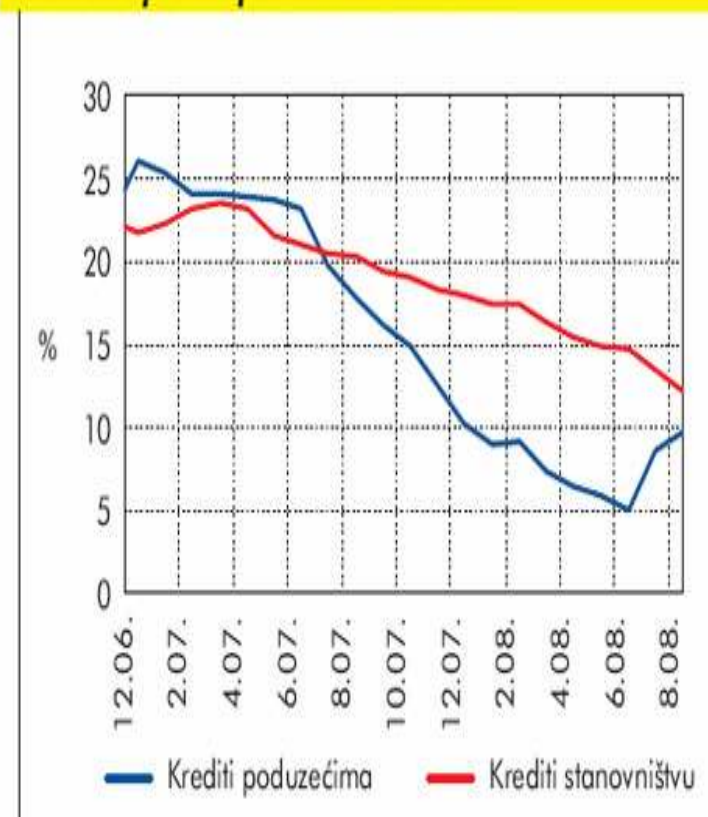

Monetarna politika prema načinu djelovanja - restriktivna

- zbog otežanih uvjeta (visoke eskontne stope, povećanja stope obveznih rezervi, povlačenja novca iz opticaja prodajom vrijednosnih papira) nastoji smanjiti količinu novčane mase.
- To dovodi do smanjenja investicije, otežava se potrošnja, utječe se na kretanje dohotka i likvidnost.
- Politika skupog novca, primjenjiva u inflacijskih uvjetima, cilj - smanjenje cijena na tržištu.
- **Smanjuju se investicije i potrošnja, primjenjuje se kada je agregatna potražnja viša od optimuma s obzirom na agregatnu ponudu.**

Godišnja stope rasta kredita

Izvor: HNB

Fiskalna politika

Fiskalna politika - ciljevi

**Cilj fiskalne politike:
zadovoljenje javnih
potreba stanovništva.**

Opće potrebe :

- nemaju direktni utjecaj na gospodarski razvoj,
- Ali: pretpostavka nesmetanog razvoja gospodarstva,
- neophodne za osiguranje građanskih i političkih prava i sloboda (obrana, javna uprava, pravosuđe);

Fiskalna politika – zajedničke potrebe

- **Zajedničke potrebe**
- imaju direktan utjecaj na gospodarski razvoj:
- obrazovanje,
- zdravstvo,
- komunalna infrastruktura,
- primijenjena i razvojna istraživanja.

Fiskalna politika - funkcije

- Prema ekonomskoj teoriji fiskalna politika ima tri osnovne funkcije:
- **Alokativna (alokacijska)**
- **Redistributivna**
- **Stabilizacijska i razvojna.**

[Instrumenti fiskalne politike]

Postoje dva osnovna instrumenta za prikupljanje sredstava namijenjenih fiskalnoj politici:

- državni proračun središnje, regionalne i lokalne vlasti,
- izvan proračunski fondovi.

Instrumenti fiskalne politike - proračuni

Državni proračun :

sustavni pregled javnih prihoda i rashoda na razini središnje, regionalne i lokalne vlasti za jednu fiskalnu godinu.

Prihodi državnog proračuna :

- 1) porezni i neporezni prihodi;
- 2) kapitalni prihodi i
- 3) potpore.

Fiskalna politika – prihodi državnog proračuna

Porezi:

- najvažniji instrument,
- dio dohotka ili imovine fizičkih i pravnih osoba koji se direktno plaća, npr. porez na dohodak ili dobit, ili neizravno – PDV, carine.

Neporezni prihodi:

- dobiti javnih poduzeća, upravne pristojbe, novčane kazne, naknade za ceste i sl.

Fiskalna politika – prihodi državnog proračuna

Kapitalni prihodi:

- primici od prodaje nefinancijske imovine – zemljišta, građevinskih objekata, robnih zaliha, kapitalnih transfera.

Potpore:

- primici bez protuobveze – npr. ratne štete, darovi.

Fiskalna politika – rashodi državnog proračuna

Javni rashodi, prema ekonomskoj klasifikaciji :

- **tekući rashodi**
- **kapitalni rashodi .**

Tekući rashodi:

- **Sudjeluju s preko od 90% u izdacima državnog proračuna**
- **čine ih : rashodi za dobra i usluge, plaćanje kamata i subvencije.**

Fiskalna politika – rashodi državnog proračuna

Kapitalni rashodi

- čine izdaci za nabavku zemljišta, nefinancijske imovine, zalihe.

Funkcionalna podjela javnih rashoda :

- podjela prema stvarnoj namjeni
- izdaci za obranu, obrazovanje, zdravstvo, kulturu i sl.

Izvanproračunski fondovi – instrument fiskalne politike

Izvan proračunski fondovi:

instrument financiranja socijalnih funkcija države

- Hrvatske vode
- Hrvatski fond za zaštitu okoliša i energentsku učinkovitost
- Hrvatske ceste
- Državna agencija za osiguranje štednih uloga o sanaciju banaka
- Hrvatski fond za privatizaciju

[**Konsolidirani državni proračun**]

Konsolidirani proračun središnje države

- **spajanje državnog proračuna i izvan proračunskih fondova.**

Spajanje svih proračuna i proračunskih fondova

Konsolidirani proračun opće države

- spajanje državnog proračuna i izvan proračunskih fondova, te proračunskih fondova jedinica lokalne i regionalne samouprave
- pruža cjeloviti uvid u veličinu javnog sektora neke zemlje

Porezni sustav Republike Hrvatske

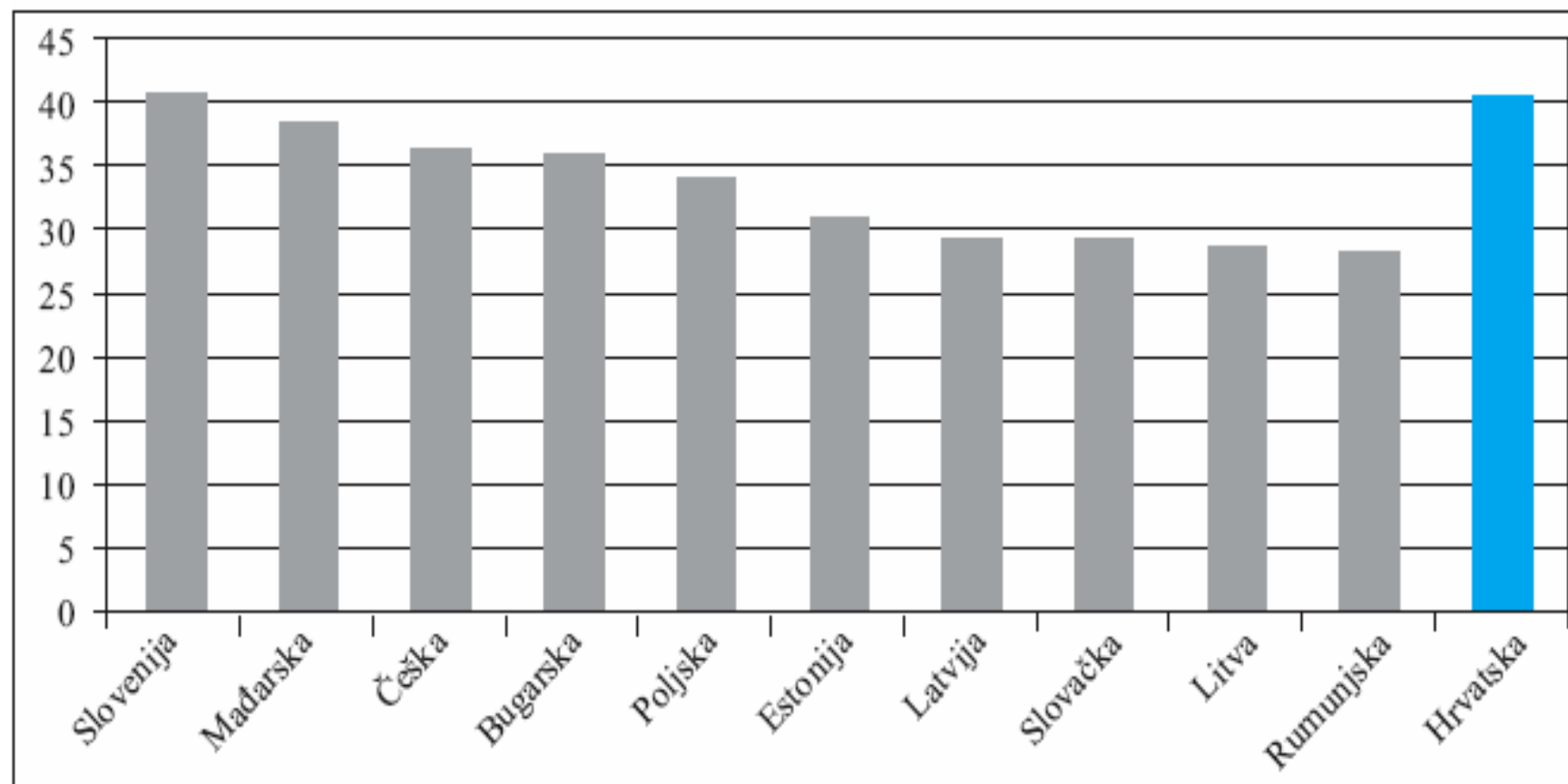
izvor: Ministarstvo financija, 2009

POREZNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE

1. DRŽAVNI POREZI	
1.1. Porez na dodanu vrijednost	
1.2. Porez na dobit	
1.3. Posebni porezi	
	Na osobne automobile, motorna vozila, plovila i zrakoplove
	Na naftne derivate
	Na alkohol
	Na pivo
	Na bezalkoholna pića
	Na duhanske proizvode
	Na kavu
	Na premije osiguranja
2. ŽUPANIJSKI POREZI	
	Na nasljedstva i darove
	Na cestovna motorna vozila
	Na plovila
	Na automate za zabavu
3. GRADSKI / OPĆINSKI	
	Prirez porezu na dohodak
	Na potrošnju
	Na kuće za odmor
	Na tvrtku ili naziv
	Na korištenje javnih površina
4. ZAJEDNIČKI POREZI	
	Na dohodak
	Na promet nekretninama
5. Naknade za privređivanje igara na sreću	

Udio poreza i doprinosa u BDP-u 2005

Slika 1. Udio poreza i doprinosa u BDP-u 2005. godine (%)

Izvor: Eurostat, Ministarstvo financija

Kretanje državnog proračuna 1994-2008

Izvor: DZS RH

Godina	Državni proračun (u mlrd kuna)
1994.	22,5
1995.	29
1996.	30,5
1997.	35,5
1998.	42
1999.	49
2000.	51
2001.	58
2002.	73
2003.	80
2004.	86,2
2005.	90,8
2006.	98,8
2007.	111
2008.	119,4

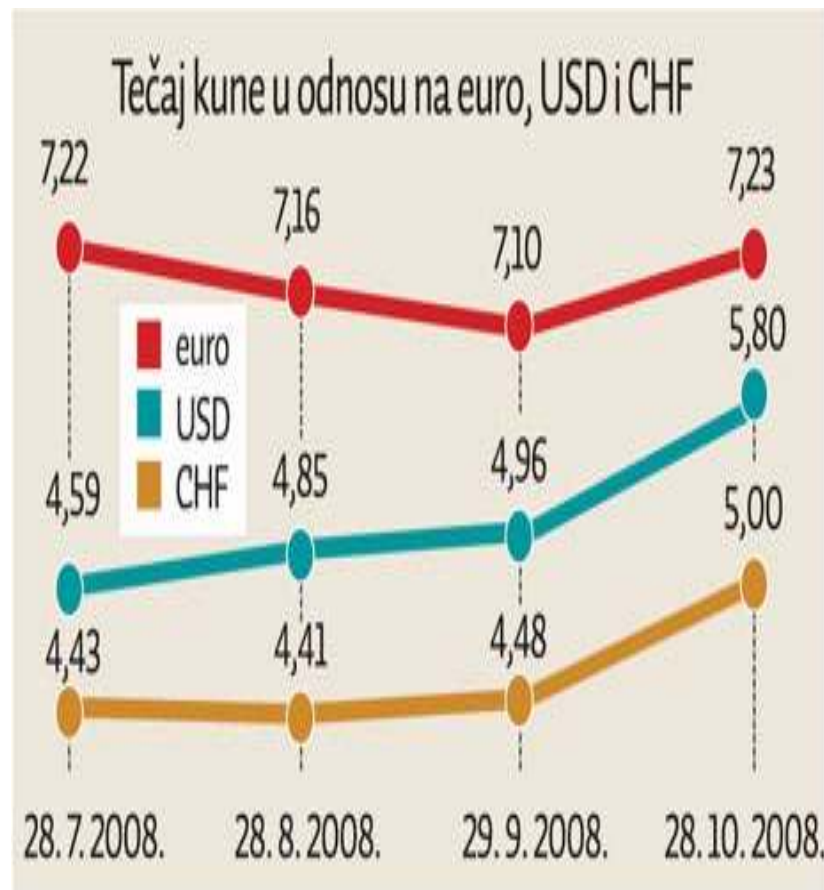
Politika ekonomskih odnosa s inozemstvom

- Cilj : **postizanje unutarnje i vanjskotrgovinske ravnoteže gospodarstva.**
- Unutarnja ravnoteža – postizanje maksimalne razine BDP, pri kojoj nema nezaposlenosti niti inflatornih kretanja.
- Vanjskotrgovinska ravnoteža – ravnoteža platne bilance, ali praćena stabilnim deviznim tečajem.

Instrumenti politike ekonomskih odnosa s inozemstvom

Politika tečaja nacionalne valute (valutno-devizna politika)

- utječe na cijenu i rentabilnost izvoza,
- utječe na cijene uvoznih dobara na domaćem tržištu.

Politika tečaja nacionalne valute (valutno-devizna politika)

- Tendencija:
postizanje realnog
tečaja nacionalne
valute

[Realni tečaj nacionalne valute ?]

Kriteriji za formiranje realnog tečaja:

- kretanje razine cijena (prati inflaciju),
- proizvodnost rada u gospodarstvu,
- ponuda i potražnja za konkretnim valutama na financijskom tržištu.

Instrumenti politike ekonomskih odnosa s inozemstvom

- **Zaštitna politika**

- **Cilj : ograničiti vanjsku trgovinu kako bi se zaštitilo gospodarstvo od utjecaja vanjske konkurencije.**

Carinska politika – zaštita domaće industrije

Carinska politika – zaštita domaće industrije

- **Carinska politika**
- tipični zaštitni instrument ekonomske politike koju koriste sve zemlje u svrhu zaštite domaće industrije i gospodarstva.
- Najvažnija pitanja :
- koje će se robe cariniti,
- visina carinske stope,
- vrijeme zaštite domaće industrije.

Ostali zaštitni instrumenti domaće industrije

- **porezi i subvencije** - cjenovni mehanizmi;
- **kvote i kontingenti** - količinska ograničenja uvoza i izvoza.